NILS WAHL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2015. szeptember 3.[1]

C-154/14. P. sz. ügy

SKW Stahl-Metallurgie GmbH
SKW Stahl-Metallurgie Holding AG
kontra

Európai Bizottság

„Fellebbezés — Az 1/2003 tanácsi rendelet 27. cikke — A 773/2004 bizottsági rendelet 12. és 14. cikke — Az uniós versenyjogi szabályok megsértésével kapcsolatos vizsgálatok során alkalmazandó eljárási szabályok — A meghallgatáshoz való jog — Szóbeli meghallgatás — A Bizottság előtti zárt meghallgatás”

1. A vállalkozásokat vitathatatlanul megilleti a meghallgatáshoz való jog az uniós versenyjogi szabályok megsértésével kapcsolatos vizsgálatok során. Ez a jog azonban zárt meghallgatáshoz való jogot jelent? A jelen fellebbezésnek ugyanis ez a központi kérdése. Az alábbiakban ismertetett okok alapján véleményem szerint a kérdésre adandó válasz nemleges.

2. A fellebbezők azt kérik az Európai Unió Bíróságától, hogy helyezze hatályon kívül a Törvényszék ítéletét,[2] amely helybenhagyta a kalcium-karbid és a magnézium ágazatát érintő kartellben való részvételükért 13 300 000 euró bírságot kiszabó bizottsági határozatot.[3] A fellebbezők elsődleges jogalapja szerint a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot azáltal, hogy nem marasztalta el a Bizottságot amiatt, hogy a közigazgatási eljárásban elutasította a *zárt*[4] meghallgatás tartása iránti kérelmüket.

3. A fellebbezők által előterjesztett további jogalapokat együttesen vizsgálom, és a fellebbezés első jogalapját helyezem a vizsgálat középpontjába.

1 — Eredeti nyelv: angol.

2 — SKW Stahl-Metallurgie Holding és SKW Stahl-Metallurgie kontra Bizottság, T-384/09, EU:T:2014:27 (a továbbiakban: megtámadott ítélet).

3 — Az [EK-S]zerződés 81. cikke és [az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás (HL 1994., L 1., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 52. kötet, 3. o.; a továbbiakban: EGT-Megállapodás)] 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban 2009. július 22-én hozott bizottsági határozat (C(2009) 5791 végleges) (COMP/39.396 – „kalciumkarbid- és magnéziumalapú reagensek az acél- és a földgázágazatban”-ügy; HL 2009. C 301., 18. o, a továbbiakban: megtámadott határozat).

4 — A jelen indítványban a zárt meghallgatás fogalmát valamely félnek a döntéshozó hatóság előtt, más fél részvétele nélkül történő (*ex parte* zárt) meghallgatásaként, nem pedig a nyilvánosság kizárásával lefolytatott meghallgatásként értelmezem.

I – Jogi háttér

4. Az 1/2003/EK rendelet[5] 27. cikke („A felek, a panaszosok és más harmadik személyek meghallgatása”) így szól:

„(1) A 7., 8., 23. cikkben és a 24. cikk (2) bekezdésében meghatározott határozatok meghozatala előtt a Bizottság az általa lefolytatott eljárás alá vont vállalkozásoknak vagy vállalkozások társulásainak lehetőséget nyújt arra, hogy meghallgassák őket a Bizottság által kifogásolt kérdésekkel kapcsolatban. A Bizottság csak olyan kifogásokra alapozhatja határozatát, amelyekre az érintett felek megtehették észrevételeiket. […]

(2) Az érintett felek védekezéshez való jogát az eljárás során teljes mértékben tiszteletben kell tartani. […]”

5. Az 1/2003 rendelet 33. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében a Bizottság többek között a rendelet 27. cikkében meghatározott meghallgatásokkal kapcsolatos gyakorlati intézkedésekre vonatkozóan végrehajtási rendelkezéseket hozott. Ezeket a rendelkezéseket a 773/2004 rendelet[6] tartalmazza. Az „A meghallgatáshoz való jog” cím alatt a 773/2004 rendelet 12. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a Bizottság szóbeli meghallgatás keretében lehetőséget ad érveik kifejtésére azoknak a feleknek, akikhez kifogásközlést intézett, amennyiben a felek írásbeli beadványukban ezt kérik.

6. A 773/2004 rendelet 14. cikke („A szóbeli meghallgatások lefolytatása”) szerint:

„(6) A szóbeli meghallgatások nem nyilvánosak. A személyeket külön-külön, vagy a megjelenésre felkért más személyek jelenlétében lehet meghallgatni, tekintettel a vállalkozásoknak üzleti titkaik és más bizalmas információik védelméhez fűződő jogos érdekeire.

(7) A meghallgatási tisztviselő azoknak a feleknek, akikhez kifogásközlést intéztek, a panaszosoknak, a meghallgatásra meghívott más személyeknek, a Bizottság szolgálatainak és a tagállamok hatóságainak lehetővé teheti, hogy kérdéseket tegyenek fel a meghallgatás során.

(8) Minden meghallgatott személy nyilatkozatát rögzítik. A meghallgatásról készült felvételt kérelemre a meghallgatáson megjelent személyek rendelkezésére bocsátják. Tekintettel kell lenni a feleknek üzleti titkaik és más bizalmas információik védelméhez fűződő jogos érdekeire.”

7. Végül a 773/2004 rendelet 16. cikkének (1) bekezdése értelmében a Bizottság nem közöl, és nem tesz hozzáférhetővé információt – a dokumentumokat is beleértve –, amennyiben az bármely személy üzleti titkait vagy más bizalmas információit tartalmazza.

5 — A többször módosított, a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i tanácsi rendelet (HL L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

6 — A többször módosított, a Bizottság által az EK-Szerződés 81. és 82. cikke alapján folytatott eljárásokról szóló, 2004. április 7-i 773/2004/EK bizottsági rendelet (HL L 123., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás: 8. fejezet, 3. kötet, 81. o.).

II – Az eljárás háttere

A – *Tényvázlat*

8. A megtámadott ítélet[7] jelen eljárásban releváns részei alapján a Bizottság a megtámadott határozatban megállapította, hogy a gáz- és acéliparban használt kalcium-karbid és magnézium elsődleges beszállítói megsértették az EK 81. cikket és az EGT-Megállapodás 53. cikkét azáltal, hogy 2004. április 7. és 2007. január 16. között egységes és folyamatos jogsértésben vettek részt. A jogsértés kiterjedt arra, hogy az Európai Gazdasági Térség piacának jelentős részén felosztották a piacot és a kvótákat, rögzítették az árakat, elosztották a vevőket, valamint kicserélték a kalcium-karbid és a magnéziumgranulátum vevőire vonatkozó érzékeny információkat (a továbbiakban: szóban forgó jogsértés).

9. Részletesebben, a Bizottság a megtámadott határozat 1. cikkének f) pontjában megállapította, hogy az SKW Stahl-Metallurgie GmbH (a továbbiakban: SKW) 2004. április 22. és 2007. január 16. között, az SKW Stahl-Metallurgie Holding AG (a továbbiakban: SKW Holding) pedig 2004. augusztus 30. és 2007. január 16. között részt vett a szóban forgó jogsértésben. A Bizottság véleménye szerint az SKW alkalmazottai a fenti időszakban közvetlenül részt vettek a megtámadott határozatban ismertetett kartellmegállapodásban, illetve összehangolt magatartásban. Az SKW 2004. augusztus 30. és 2007. január 16. között az SKW Holding 100%-os közvetlen tulajdonában állt. E tulajdonosi kapcsolaton alapuló vélelem alapján a Bizottság megállapította, hogy az SKW Holding tényleges ellenőrzést gyakorolt az SKW felett – amely vélelmet a Bizottság szerint további ténybeli elemek is „megerősítettek” –,[8] továbbá hogy az SKW Holding és az SKW gazdasági egységet képzett, ezért az SKW Holding felelőssé tehető a versenyjogi szabályok SKW által elkövetett megsértéséért.

B – *A Bizottság előtti közigazgatási eljárás*[9]

10. A fellebbezők a Bizottság 2008. június 24-i kifogásközlésére válaszul 2008. október 6-án úgy nyilatkoztak, hogy valójában nem az SKW Holding, hanem a Degussa gyakorolt meghatározó befolyást az SKW felett, és álláspontjuk ismertetése érdekében szóbeli meghallgatás iránti kérelmet terjesztettek elő. Miután a fellebbezőket felkérték, hogy jelenjenek meg a szóbeli meghallgatáson, a fellebbezők a 2008. október 31-én küldött e-mailjükben azt kérték, hogy *zárt* meghallgatáson ismertethessék a Degussa szerepével kapcsolatos álláspontjukat. A fellebbezők azzal indokolták a kérelmet, hogy az SKW gazdasági működőképessége a Degussától függ, amely az SKW-nak az általa értékesített kalcium-karbid mennyiségének majdnem egészét szállította, és az SKW jelenleg egy új beszállítói szerződésről tárgyal a Degussával. A fellebbezők azt is előadták, hogy az álláspontjuknak a Degussa jelenlétében történő ismertetése súlyosan veszélyeztetné a közöttük lévő kereskedelmi kapcsolatokat, és megtorláshoz vezethet. 2008. november 5-én küldött e-mailjükben a fellebbezők azt a gyakorlati megoldást javasolták, hogy a Degussa a 2008. év végét vagy az új beszállítói szerződés megkötését követően férhessen hozzá a *zárt* meghallgatáson kifejtett álláspontjukhoz. A fellebbezők 2008. november 6-án újabb e-mailt küldtek a meghallgatási tisztviselőnek, amelyben megismételték a korábban előadott érveiket.

7 — A megtámadott ítélet 1–4. pontja alapján (az ítélet kizárólag német és francia nyelven érhető el).

8 — Ezek a tények a következők: i. az SKW az SKW Holding porokkal és granulátumokkal foglalkozó üzletágához tartozott; ii. az SKW Holding részt vett a leányvállalatai napi üzletmenetében; iii. az SKW Holding feladata volt az SKW stratégiai fejlesztése; iv. az SKW Holding döntött a személyi állománnyal, toborzással és finanszírozással kapcsolatos kérdésekben; v. az SKW havonta beszámolt az SKW Holdingnak a pénzügyi helyzetéről; vi. az SKW Holding igazgatótanácsi tagjának aláírása volt szükséges az SKW pénzintézetekkel kötött szerződéseihez; valamint vii. az SKW bevétele az SKW Holding gazdasági teljesítménymutatói között szerepelt. A Bizottság nem talált bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy az SKW Holding mindössze az Evonik Degussa GmbH (a továbbiakban: Degussa) értékesítési képviselete vagy pénzügyi befektető lett volna.

9 — A megtámadott ítélet 24–33. pontja alapján.

11. 2008. november 6-i levelével a meghallgatási tisztviselő elutasította a *zárt* meghallgatás tartása iránti kérelmet. Mivel a fellebbezők kérelme nem a fellebbezők *szűk értelemben vett* üzleti titkainak vagy más bizalmas információinak védelmén alapult, a meghallgatási tisztviselő a kérelmet a meghallgatáshoz való jog alapján vizsgálta. Figyelemmel arra, hogy a fellebbezők érve a Degussa magatartására vonatkozott, és ahhoz, hogy azt enyhítő körülményként figyelembe lehessen venni,[10] azt a Degussától beszerzendő nyilatkozattal szemben is meg kellett vizsgálni, a meghallgatási tisztviselő szerint a *zárt* meghallgatás megfosztaná a Degussát attól a jogtól, hogy szóban válaszoljon a fellebbezők állításaira. A meghallgatási tisztviselő a fellebbezők által javasolt gyakorlati megoldást sem tartotta megvalósíthatónak, mivel mind a tárgyalások kimenetele, mind azok időtartama bizonytalan volt.

12. 2008. november 10-én és 11-én került sor a szóbeli meghallgatásra.

13. 2009. január 28-i levelükben a fellebbezők arról tájékoztatták a meghallgatási tisztviselőt, hogy az SKW és a Degussa új beszállítói szerződést kötött, ezért nincs akadálya a Degussa jelenlétében történő szóbeli meghallgatásnak. Ennélfogva kérték, hogy a Degussa magatartásával kapcsolatos álláspontjukat – amelynek előadásától a lefolytatott szóbeli meghallgatáson tartózkodtak – újabb szóbeli meghallgatáson ismertethessék.

14. 2009. február 3-i levelével a meghallgatási tisztviselő elutasította az újabb szóbeli meghallgatás tartása iránti kérelmet, figyelemmel arra, hogy a meghallgatáshoz való jog a kifogásközlés kibocsátása alapján nyílik meg, és annak gyakorlására csak egyetlen alkalommal kerül sor. A meghallgatási tisztviselő azonban lehetőséget adott e kérdéssel kapcsolatban írásbeli észrevételek további határidőn belül történő benyújtására.

15. A fellebbezők a 2009. február 10-i levelükben nem értettek egyet a meghallgatási tisztviselő álláspontjával. Állításuk szerint a szóbeli meghallgatáshoz való jog gyakorlása nem „egyszeri eset”, amit nem egyetlen alkalommal, hanem az eljárás egésze során kell biztosítani. Tekintettel arra, hogy a fellebbezők a már korábban benyújtott írásbeli észrevételeikben nem hívták fel a Bizottság figyelmét a Degussa szerepére és az SKW-nak a Degussától való függésére, a fellebbezők ellenezték azt az elgondolást, amely szerint az írásbeli észrevétel benyújtása kiválthatná a szóbeli meghallgatáshoz való jogot.

16. 2009. július 9-én a meghallgatási tisztviselő elkészítette zárójelentését a szóban forgó jogsértéssel kapcsolatos határozattervezetről[11], amely tartalmazta a fellebbezők *zárt* meghallgatás tartása iránti kérelmével kapcsolatos álláspontját is. A meghallgatási tisztviselő megállapította a jelentésben, hogy a határozattervezet csak azokkal a kifogásokkal foglalkozik, amelyekkel kapcsolatban a felek lehetőséget kaptak álláspontjuk ismertetésére, valamint a meghallgatáshoz való jogot az eljárás valamennyi résztvevője számára biztosították.

III – A Törvényszék előtti eljárás

17. A 2009. október 1-jén benyújtott keresetükben a fellebbezők a megtámadott határozat megsemmisítését kérték. A fellebbezők a megsemmisítés iránti keresetükben az alábbi hat jogalapot terjesztették elő: i. a meghallgatáshoz való jog megsértése; ii. az EK 81. cikk téves alkalmazása; iii. az indokolási kötelezettség megsértése; iv. az egyenlő bánásmód elvének megsértése; v. az 1/2003 rendelet 7. és 23. cikkének, valamint az arányosság elvének és a büntetések törvényessége elvének megsértése, valamint vi. az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének megsértése.

10 — Szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy 2008. november 6-i levelében a meghallgatási tisztviselő valóban megjegyezte, hogy a Degussa magatartására vonatkozó információk alapján lehetséges, hogy „[a fellebbezők] mentesülhetnek a felelősség alól, *vagy* azokat enyhítő körülményként lehet figyelembe venni” (kiemelés tőlem). Ez nem erősíti meg azt az álláspontot, hogy a meghallgatási tisztviselő a fellebbezők érveit kizárólag enyhítő körülményre vonatkozó érvként vette figyelembe (lásd az alábbi 31. pontot).

11 — HL C 301., 16. és 17. o.

18. A 2013. április 16-i nyilvános tárgyalást követően a Törvényszék a megtámadott ítéletben valamennyi megsemmisítés iránti jogalapot és ebből következően a keresetet is elutasította. Továbbá a fellebbezőket kötelezte a saját és a Bizottság költségeinek viselésére.

IV – A Bíróság előtti eljárás és a kérelmek

19. 2014. április 2-án a Bíróság elé terjesztett fellebbezésük keretében a fellebbezők azt kérik, hogy a Bíróság:

– teljes egészében helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az a fellebbezők kérelmeit elutasította, és teljes egészében adjon helyt az első fokon előterjesztett kérelmeknek;

– másodlagosan részben helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet;

– harmadlagosan a Bíróság által megfelelőnek ítélt mértékben csökkentse a megtámadott határozat 2. cikkének f) és g) pontjában a fellebbezőkkel szemben kiszabott bírságokat;

– negyedlegesen helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, és utalja vissza az ügyet a Törvényszék elé; valamint

– a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

20. A Bírósághoz 2014. június 13-án benyújtott válaszában a Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

– utasítsa el a fellebbezést, valamint

– a fellebbezőket kötelezze a költségek viselésére.

21. A Bíróság a 2015. május 13-i tárgyaláson meghallgatta a fellebbezők és a Bizottság szóbeli előadásait.

V – Elemzés

A – *Bevezető megjegyzések*

22. A fellebbezők négy fellebbezési jogalapot hoztak fel a kérelmük alátámasztására, amelyek lényegében az alábbiak: i. azáltal, hogy a Törvényszék nem marasztalta el a Bizottságot a fellebbezők eljárási jogainak, például a tisztességes eljáráshoz való jognak a közigazgatási eljárásban történő megsértéséért, tévesen alkalmazta a jogot, valamint megsértette az arányosság elvét, továbbá a bizonyítékok prejudikáló mérlegelésének tilalmát; ii. azáltal, hogy figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta az EUMSZ 101. cikket, és megsértette az EUMSZ 296. cikk szerinti indokolási kötelezettséget, a Törvényszék ebben az esetben is tévesen alkalmazta a jogot; iii. azáltal, hogy helybenhagyta a megtámadott határozatot, a Törvényszék megsértette a büntetések egyértelműségének elvét, valamint a büntetések és szankciók egyéniesítésének elvét; végül, iv. a Törvényszék a fellebbezőknek az eljárásban felhozott érvét – a jogot tévesen alkalmazva – újnak és így elfogadhatatlannak ítélte. A második, a harmadik és a negyedik jogalapot röviden, mindjárt az alábbiakban megvizsgálom.

23. Félretéve azt a kérdést, hogy a *második fellebbezési jogalap első része* elfogadható-e – amit a Bizottság vitat –, a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék nem vette figyelembe, hogy az SKW Holdingnak állítólag nem állt gazdasági érdekében a szóban forgó jogsértés. A Bíróság azonban már megállapította hogy mivel a Bizottság sikeresen összegyűjtötte a bizonyítékokat az állítólagos jogsértés alátámasztására, továbbá hogy e bizonyítékok elegendőnek tűntek a versenyellenes megállapodás fennállásának bizonyítására, nem szükséges megvizsgálni azt a kérdést, hogy a jogsértéssel vádolt vállalkozásnak a hivatkozott megállapodás kereskedelmi érdekében állt-e.[12] A második jogalap e része ezért hatástalan.

24. A *második fellebbezési jogalap második részében* a fellebbezők azt állítják, hogy a vitatott határozat helybenhagyásával a Törvényszék tévesen értelmezte az EUMSZ 296. cikket. Különösen arra hivatkoznak, hogy a Törvényszék nem kifogásolta a Bizottság azon eljárását, hogy nem vette figyelembe minden érvüket, ezáltal megsértve az abban az esetben fennálló „fokozott” indokolási kötelezettségét, amikor egy anyavállalat felelősségét állapítja meg annak leányvállalata magatartásáért. Ugyanakkor, amint azt más ügyben már megjegyeztem, nem hiszem, hogy a Bíróság kifejezetten megállapította volna, hogy ilyen esetben fokozott indokolási kötelezettség áll fenn.[13] Mindenesetre úgy gondolom, hogy a Törvényszék megfelelően figyelembe vette a vitatott határozat indokolását, és tévesként (ugyanakkor feleslegesként) elvetette a Bizottság által az eljárásban felhozott egyik indokot. A Törvényszék tehát nem értelmezte tévesen az EUMSZ 296. cikket, így a második fellebbezési jogalap második része szintén megalapozatlan.

25. A fellebbezők által a *harmadik fellebbezési jogalapban* előadott érvelést, amely szerint a Bizottságnak a kartellben résztvevőkre egyetemlegesen kiszabott bírságot egyedileg kellett volna – *inter partes* – megosztani, a Bizottság kontra Siemens Österreich és társai ügyben a jelen fellebbezés benyújtását követően hozott ítéletben[14] a Bíróság elutasította. Ezen ítélet következtében ez a fellebbezési jogalap annak ellenére sem megalapozott, hogy a fellebbezők a meghallgatás során megpróbálták kiegészíteni az álláspontjukat.

26. Végül, a *negyedik fellebbezési jogalap* vizsgálata felesleges. E fellebbezési jogalapban a fellebbezők azt róják fel a Törvényszéknek, hogy ugyanazt az érvet minősítette elfogadhatatlannak, amelyet a bírság belső megosztásával kapcsolatban adtak elő a harmadik fellebbezési jogalapban. A fent hivatkozott ítéletre figyelemmel ezért a negyedik fellebbezési jogalap hatástalan.

27. A fentiekre figyelemmel a továbbiakban az első fellebbezési jogalapot vizsgálom.

B – *Az első fellebbezési jogalap*

1. A megtámadott ítélet megállapításai[15]

28. A megtámadott ítélet 35–40. pontjában, emlékeztetve a védelemhez való jog fontosságára, valamint az üzleti titok és a bizalmas információk védelméhez való jogra, a Törvényszék értelmezi a 773/2004 rendelet 14. cikkének (6) bekezdését. A hivatkozott rendelkezés alapján a Törvényszék nem zárta ki a meghallgatások más felek jelenlétében való megtartását, ugyanakkor megállapította, hogy figyelembe kell venni a vállalkozások azon jogos érdekét, hogy ne kerüljenek nyilvánosságra az üzleti titkaik és egyéb bizalmas információik. Ennek következtében a Törvényszék a Bizottság feladatává tette, hogy

12 — Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság ítélet, C-403/04 P és C-405/04 P, EU:C:2007:52, 46. pont. Lásd ebben az értelemben: Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 335. pont.

13 — Lásd: a Total kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványom, C-597/13 P, EU:C:2015:207, 133. pont.

14 — C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, hatályon kívül helyezte a Siemens és VA Tech Transmission & Distribution kontra Bizottság ítéletet, T-122/07–T-124/07, EU:T:2011:70.

15 — A megtámadott ítélet 19–63. pontja alapján.

esetről esetre megfelelő egyensúlyt teremtsen egyrészt az uniós versenyjogi szabályok megsértésével vádolt vállalkozásokat megillető védelemhez való jog védelmének célja, másrészt pedig a harmadik felek részéről a vizsgálat során az üzleti titkaik és egyéb bizalmas információik nyilvánosságra hozatalának megakadályozásához fűződő jogos érdek között.

29. A Törvényszék ezután a megtámadott ítélet 41. pontjában azt vizsgálta, hogy az az érvelés, amelyet a fellebbezők a *zárt* meghallgatáson elő akartak adni, védekezésük szempontjából meghatározónak minősül-e.

30. E tekintetben a megtámadott ítélet 42–44. pontjában a Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy csak az SKW munkavállalói és vezetése vettek közvetlenül részt a szóban forgó jogsértésben. Az SKW Holdingnak a versenyjogi szabályok e megsértéséért való felelőssége viszont abból származott, hogy meghatározó befolyást gyakorolt az SKW felett. A Törvényszék ezt követően a megtámadott ítélet 47–52. pontjában azt állapította meg, hogy a fellebbezők nem fejtették ki, milyen módon mentesítené a fellebbezőket a felelősségük alól az, ha a Degussa esetlegesen gyakorolt volna meghatározó befolyást az SKW felett. Konkrétan, a Törvényszék megítélése szerint az a kérdés, hogy a Degussa ilyen jellegű befolyást gyakorolt-e az SKW felett, nem releváns a tekintetben, hogy az SKW Holding ténylegesen megdöntötte-e azt a vélelmet, hogy az SKW-ban fennálló 100%-os tulajdonrészével meghatározó befolyást gyakorolt az SKW felett.

31. A fentiek alapján a Törvényszék a megtámadott ítélet 53–56. pontjában arra a következtetésre jutott, hogy a fellebbezők érvei semmiképpen nem mentesíthetik őket a felelősségük alól. A Törvényszék ebből arra következtetett, hogy a meghallgatási tisztviselő a 2008. november 6-i levelében (lásd a fenti 11. pontot) helyesen kizárólag abból a szempontból vizsgálta meg a zárt meghallgatás tartása iránti kérelmet, hogy a Degussa szerepe enyhítő körülményként értékelhető-e, mivel a fellebbezők ehhez kapcsolódó érvelése alapján csak ezt lehetett volna a javukra értékelni. E tekintetben a Törvényszék azt állapította meg, hogy a megsemmisítés iránti ötödik jogalap második részével összefüggésben kell vizsgálni, hogy a Degussa szerepe a fellebbezők felelősségét enyhítő körülményként értékelhető-e.

32. Ami a megsemmisítés iránti első jogalapot illeti, a Törvényszék a megtámadott ítélet 57–63. pontjában kifejtette, hogy a Degussa nagyobb felelősségének elismerését jelentené annak az érvnek az elfogadása, hogy a Degussa szerepét a fellebbezők tekintetében enyhítő körülményként kellene figyelembe venni. Emiatt a meghallgatási tisztviselő helyesen jutott arra a következtetésre, hogy nem kerülhet sor *zárt* meghallgatásra, mivel a Degussának jogában áll észrevételt tenni ezekre az állításokra. A Törvényszék egyetértett a meghallgatási tisztviselő álláspontjával a tekintetben, hogy a fellebbezők által javasolt gyakorlati megoldás nem ad lehetőséget a Degussának, hogy válaszoljon a fellebbezők által a szóbeli meghallgatáson előterjesztett állításaira. Tekintettel arra, hogy a közigazgatási eljárás megfelelő lefolytatása érdekében szükség van a határozat ésszerű időn belül történő elfogadására, a Törvényszék úgy vélte, hogy a meghallgatási tisztviselő jogszerűen utasította el a második szóbeli meghallgatás megtartását, mert a Törvényszék megítélése szerint a felek nem jogosultak minden olyan alkalommal új meghallgatást kérni, amikor az érvelésük benyújtása útjában álló akadály elhárul. Végül, figyelemmel arra, hogy a meghallgatási tisztviselő lehetőséget adott a fellebbezőknek további írásbeli észrevételek benyújtására, a Törvényszék elutasította a fellebbezők megsemmisítés iránti első jogalapját.

2. A felek érvei

33. A fellebbezők azt állítják, hogy a Törvényszék tévesen nem ismerte el, hogy a *zárt* meghallgatás tartása iránti kérelmük Bizottság általi elutasítása a lényeges eljárási szabályok megsértésének minősül. Az elutasítás többek közt kirívóan aránytalan volt, mivel kérelmük teljes mértékben indokolt volt, és nem sértette a többi fél eljárási jogait. Ebből következően a Törvényszék figyelmen kívül hagyta a védelemhez való jogot annak ellenére, hogy az 1/2003 rendelet 27. cikkének (2) bekezdése szerint „[a]z

érintett felek védekezéshez való jogát az eljárás során teljes mértékben tiszteletben kell tartani”. A Degussa jelenlétében megtartott szóbeli meghallgatás során a fellebbezők nem fejthették volna ki álláspontjukat a Bizottságnak, mivel tartottak a Degussa esetleges megtorlásától. A fellebbezők emiatt kértek egy rövid, körülbelül 30 perces *zárt* meghallgatást. Sőt, a fellebbezők több alternatív megoldást is előterjesztettek – sikertelenül –, amelyek vitathatatlanul figyelembe vették a meghallgatásukhoz való jogot.

34. A fellebbezők azt állítják, hogy a Törvényszék, csakúgy mint korábban a Bizottság, nyilvánvalóan figyelmen kívül hagyta jogos érdekeiket. A 773/2004 rendelet 14. cikkének (6) bekezdésére hivatkoznak, amelynek értelmében a vállalkozások üzleti titkait nem hozhatják nyilvánosságra. Azt állítják továbbá, hogy amennyiben *zárt* meghallgatás rendelhető el az üzleti titkok védelme érdekében (és kötelező is elrendelni azokban az esetekben, amikor más módon ezek a titkok nem védhetők meg), akkor azt abban az esetben még inkább el kell rendelni, amikor a zárt meghallgatás minden bizonnyal biztosítja, hogy megfelelő védelemben részesüljön az érintett vállalkozás, valamint ha az ilyen meghallgatás mellőzése a vállalkozás létét is veszélyezteti.

35. A fellebbezők azt állítják, hogy csak a szóbeli meghallgatás ad arra lehetőséget, hogy párbeszéd alakulhasson ki a Bizottsággal annak érdekében, hogy minden kétséget el lehessen oszlatni és minden felmerülő kérdésre válaszolni lehessen. A Törvényszék a megtámadott ítélet 38–62. pontjában helyesen állapította meg, hogy a *zárt* meghallgatást kérő vállalkozás érdekeivel szemben figyelembe kell venni a többi vállalkozás azon érdekét, hogy megvédhessék magukat az ellenük esetlegesen felhozott állításokkal szemben, az eljáró bíróság ugyanakkor tévedett abban, hogy az utóbbiak érdeke fontosabb volt, ami jogalapot szolgáltatott a fellebbezők alternatív megoldási javaslatainak elutasítására. Ezáltal a Törvényszék tévesen nem kötelezte a Bizottságot, hogy részesítse előnyben azt a megoldást, amely minden részt vevő fél érdekeinek megfelelt volna, és ennek következtében a Törvényszék oly módon alkalmazta mérlegelési jogkörét, ami aránytalanul hátrányos volt a fellebbezők érdekei szempontjából.

36. A fellebbezők továbbá azt állítják, hogy a Törvényszék azon állításával, hogy az érvelésük nem volt arra alkalmas, hogy mentesüljenek a felelősség alól, valamint hogy a Degussa SKW feletti ellenőrzése nem releváns az SKW Holding felelősségének megállapítása körében, egyrészt jogellenesen prejudikálóan mérlegelt egy bizonyítékot. Másrészt, a Törvényszék figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy annak bizonyítéka, hogy valamely vállalat a korábbi leányvállalata felett folyamatos ellenőrzést gyakorol, megkérdőjelezheti az új anyavállalat befolyását a leányvállalat felett. Azt is állítják, hogy a Degussa szerepével kapcsolatos érvük nem kizárólag a felelősség enyhítésére irányult, hanem azt is alátámasztani hivatott, hogy az SKW Holding felelőssége egyáltalán nem állapítható meg.

37. Végül, az eljárási jogaik megsértésének joghatását illetően a fellebbezők az elsőfokú eljárásban előadottakkal egyezően azt állítják, hogy a vitatott határozat megsemmisítéséhez elegendő az, hogy ha a Bizottság nem követett volna el eljárási hibát, elképzelhető, hogy a közigazgatási eljárás más eredményre vezethetett volna.

38. A Bizottság vitatja a fellebbezők összes érvét. Az SKW Holding SKW felett gyakorolt befolyását illetően a Bizottság azt állítja, hogy a fellebbezők nem a téves bizonyítási követelmények alkalmazását, hanem inkább a Törvényszék által levont ténybeli következtetéseket és a bizonyítékok értékelését vitatják anélkül, hogy a bizonyítékok elferdítésére hivatkoznának, ez pedig a fellebbezések esetében elfogadhatatlan.

3. Értékelés

a) Elfogadhatóság

39. A Bizottság által mellékesen felvetett elfogadhatatlansággal kapcsolatos kifogást illetően (lásd a fenti 38. pontot) emlékeztetni szeretnék arra, hogy az első fellebbezési jogalapjukban a fellebbezők nem kérdőjelezik meg az SKW Holdingnak az SKW feletti meghatározó befolyásából származó felelősségének megállapítását, (ami inkább a második fellebbezési jogalapjuk lényegi részét képezi), hanem eljárási jogaik, azaz a hatékony meghallgatáshoz való jog megsértésére hivatkoznak. Véleményük szerint a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor döntött a fellebbezők *zárt* meghallgatás tartására irányuló érdeke, illetve a többi fél – különösen a Degussa – azon érdeke közötti megfelelő egyensúly megteremtéséről, hogy észrevételt tegyenek a fellebbezők állításaira, továbbá amikor elutasította az alternatív javaslataikat. Ezek olyan jogkérdések, amelyekben az EUMSZ 256. cikk (1) bekezdése és a Bíróság alapokmányának 58. cikke alapján a Bíróság jogosult dönteni.

b) Általános megállapítások a Bizottság előtt zajló közigazgatási eljárásokban biztosított meghallgatáshoz való jog tekintetében

40. Az EUMSZ 101. cikk szerinti eljárásokban a Bizottság előtt zajló közigazgatási eljárás két külön, egymást követő szakaszra oszlik, amelyek mindegyike saját belső logikának felel meg: egy előzetes vizsgálati szakaszra és egy *kontradiktórius* szakaszra. Az előzetes vizsgálati szakasz – amely a kifogásközlésig terjed – célja annak lehetővé tétele, hogy a Bizottság összegyűjtse a versenyszabályok megsértésének fennállását bizonyító vagy azt cáfoló valamennyi releváns elemet, és állást foglaljon az eljárás irányultságát és későbbi alakulását illetően. A *kontradiktórius* szakasz – amely a kifogásközléstől a végleges határozat elfogadásáig tart – célja az, hogy lehetővé tegye a Bizottság számára, hogy a kifogásolt jogsértés tekintetében végleges határozatot hozzon. Az érintett fél csupán a kontradiktórius szakasz kezdetén a kifogásközlés révén szerezhet tudomást mindazokról a lényeges bizonyítékokról, amelyre a Bizottság az eljárás e szakaszában támaszkodik. Következésképpen a fél csupán a kifogásközlés megküldését követően tud teljes mértékben élni védelemhez való jogával.[16]

41. A *kontradiktórius* szakaszban a meghallgatáshoz való jog két egymást követő lépésben gyakorolható: írásban és szóban.

42. Ami az első lépést illeti, a 773/2004 rendelet 10. cikkének (1) bekezdése értelmében a Bizottság tájékoztatja az érdekelt feleket a velük szemben emelt kifogásokról, és a kifogásközlést írásban megküldi mindegyik félnek, akivel szemben kifogásokat emelt. E rendelet 10. cikkének (2) és (3) bekezdése határozza meg a kifogásközlésre való válaszadás jogát, amelyet írásban a Bizottság által előírt határidőn belül a védekezésük szempontjából összes releváns tény bemutatásával lehet gyakorolni. A Bizottság a határidő lejárta után beérkezett írásbeli beadványokat nem köteles figyelembe venni.

43. A 773/2004 rendelet 16. cikkének (2) bekezdése alapján a kifogásközlésre válaszoló feleknek meg kell jelölniük minden olyan anyagot, amelyet bizalmasnak ítélnek, meg kell adniuk ennek okait, és be kell nyújtaniuk egy különálló, nem bizalmas változatot a kifogásközlésre való válaszadásra megállapított határidőn belül. E rendelet 16. cikkének (3) bekezdése értelmében a Bizottság saját hatáskörében is megkövetelheti ugyanezt a felektől. Amennyiben azzal ellentétes állítás nem érkezik, a rendelet 16. cikkének (4) bekezdése alapján a Bizottság úgy tekintheti, hogy az anyag nem bizalmas jellegű. Ebben az összefüggésben meg kell jegyezni, hogy a rendelet 15. cikkének (1) bekezdése alapján a felek betekinthetnek a nem bizalmas információt tartalmazó iratokba.

16 — Lásd: Elf Aquitaine kontra Bizottság ítélet, C-521/09 P, EU:C:2011:620, 113. és 115. pont.

44. A fentiekből következően a felek döntik el, hogy pontosan mennyire sok vagy mennyire kevés információt kívánnak a Bizottsághoz benyújtani az írásbeli válaszukban. Ennek során meg kell határozniuk, hogy átadnak-e bizalmas információkat, és amennyiben igen, akkor ezt jelezniük kell. Ha a Bizottság nem ért egyet az adott információ bizalmas jellegével – amit az uniós bíróságok vizsgálhatnak felül –, az információt rendelkezésre bocsátó félnél ez szükségszerűen olyan üzleti kockázatként jelentkezik, hogy az iratbetekintés során egy másik fél tudomására jut ez az információ.

45. A második lépést, azaz a szóbeli meghallgatáshoz való jogot illetően – ami nem volt mindig elismert jog –[17] a 773/2004 rendelet 12. cikkének (1) bekezdése szerint a felek jogosultak szóbeli meghallgatáson részt venni a Bizottság előtt, feltéve hogy a kifogásközlésre adott válaszukban ezt kérték.

46. A szóbeli meghallgatást a 773/2004 rendelet 14. cikke alapján kell lefolytatni. A 14. cikk (6) bekezdése értelmében a személyeket külön-külön, vagy a megjelenésre felkért más személyek jelenlétében lehet meghallgatni, tekintettel az üzleti titkok és más bizalmas információk védelméhez fűződő jogos érdekre. A rendelet 14. cikkének (8) bekezdése alapján minden személy nyilatkozatát rögzíteni kell, és a felvételt kérelemre a meghallgatáson megjelent személyek rendelkezésére bocsátják, amelynek során szintén tekintettel kell lenni a felek bizalmas információinak védelmére.

47. Azon felek számára, akik a kifogásközlésre válaszoltak, a szóbeli meghallgatás tehát egy választható lehetőség. E lehetőség alkalmazásával egy másik üzleti döntést is meg kell hozni, amelynek tekintetében figyelembe kell venni, hogy más felek is jelen lehetnek, és a közzétett információkról mások is tudomást szerezhetnek. Ugyanakkor hangsúlyoznom kell, hogy nem kötelező részt venni a szóbeli meghallgatáson.

48. Végül, de nem utolsósorban, a meghallgatáshoz való jognak van egy fontos tartalmi eleme: az érintett felek hatékony eljárásjogi védelme. Azokban az eljárásokban, amelyekben bírság szabható ki, a védelemhez való jog tiszteletben tartása alapvető uniós jogelv, amelynek meg kell felelni még a közigazgatási eljárásokban is.[18] A 773/2004 rendelet 11. cikkének (2) bekezdése értelmében a Bizottság határozataiban csak azokkal a kifogásokkal foglalkozik, amelyek tekintetében lehetőségük volt észrevételeik megtételére azon feleknek, akikhez kifogásközlést intéz.

49. A jelen eset sajátossága ugyanakkor abban rejlik, hogy valójában nem a meghallgatás tartalma, hanem az a kérdéses, hogy milyen *formában* lehet gyakorolni a Bizottság előtt a meghallgatáshoz való jogot. E tekintetben az, hogy szóbeli meghallgatás helyett írásbeli meghallgatást tartsanak, önmagában nem vet fel problémákat. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) ítélkezési gyakorlata szerint azokban a közigazgatási eljárásokban, amelyekben bírság szabható ki, elfogadható, ha a feleknek később, egy pártatlan és független bíróság előtt van lehetőségük szóbeli meghallgatásra.[19]

17 — A jogszabályi rendelkezések időről időre változtak. A 17. tanácsi rendelet 19. cikkének (1) és (2) bekezdésében előírt meghallgatásokról szóló, 1963. július 25-i 99/63/EGK bizottsági rendelet (HL 127., 2268. o.) 7. cikkének (1) bekezdése alapján a Bizottság „lehetőséget biztosít érveik szóbeli meghallgatás keretében történő ismertetésére azoknak a személyeknek, akik ezt írásbeli észrevételeikben kérik, amennyiben e személyek az ehhez fűződő megfelelő érdeküket valószínűsítik, vagy amennyiben a Bizottság bírság vagy kényszerítő bírság kiszabása iránt tesz javaslatot”. Később az EK-Szerződés 85. és 86. cikke alapján kezdeményezett eljárásokban a felek meghallgatásáról szóló, 1998. december 22-i 2842/98 bizottsági rendelet (HL L 354., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 4. kötet, 204. o.) 8. cikke egyszerűen úgy rendelkezett, hogy a Bizottság „a kérelmezőknek és panaszosoknak lehetőséget biztosíthat, hogy álláspontjukat szóbeli meghallgatás során ismertethessék, amennyiben ezt írásbeli észrevételeikben kérik”.

18 — Lásd: Thyssen Stahl kontra Bizottság ítélet, C-194/99 P, EU:C:2003:527, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

19 — Lásd többek között: Flisar kontra Szlovénia ítélet (3127/09. sz. ügy, 2011. szeptember 29., 33–35. §). Továbbá, a szóbeli meghallgatások nem kötelezők minden bírósági eljárásban, ideértve a büntetőjogi szankciók kiszabására irányuló eljárásokat is; lásd, többek között a Jussila kontra Finnország ítélet (73053/01. sz. ügy, Ítéletek és Határozatok Tára, 2006-XIII., 43. §).

c) Az első fellebbezési jogalap vizsgálata

50. A fellebbezők első fellebbezési jogalapjában két fő, a meghallgatáshoz való jogon alapuló érvet tudok megkülönböztetni: az első, hogy a Törvényszék jogellenesen nem marasztalta el a Bizottságot amiatt, hogy – az eljárásban jogellenesen prejudikálóan mérlegelve a bizonyítékot – elutasította a *zárt* meghallgatás tartására irányuló kérelmüket. Másodsorban, a bíróság aránytalanul járt el, amikor nem rótta fel a Bizottságnak, hogy nem fogadta el a fellebbezők által javasolt alternatív megoldásokat. A következőkben mindegyiket megvizsgálom.

i) *Zárt* meghallgatáshoz való jog?

51. Hadd kezdjem annak kiemelésével, hogy úgy tűnik, a meghallgatási tisztviselő megítélése szerint azok az információk, amelyek alapján a fellebbezők zárt meghallgatás tartását kérték, minőségi szempontból alkalmasak voltak a kérelem alátámasztására. [20]

52. Akárhogy is legyen, véleményem szerint nem állapítható meg a *zárt* meghallgatáshoz való jog. [21]

53. Sem az 1/2003 rendelet, sem a 773/2004 rendelet nem tartalmaz utalást ilyen jogra. A 773/2004 rendelet 12. cikkének (1) bekezdése egyszerűen úgy szól, hogy a Bizottság szóbeli meghallgatás keretében lehetőséget ad érveik kifejtésére azoknak a feleknek, akikhez kifogásközlést intézett, amennyiben a felek írásbeli beadványukban ezt kérik. Ugyanakkor, e rendelkezés nem szól a *zárt* meghallgatásról.

54. Hasonlóképpen, a 773/2004 rendelet 14. cikke – különösen a 14. cikk (6) bekezdése – sem megfogalmazásában, sem összefüggéseiben, sem célját tekintve nem állapít meg ilyen jogot.

55. A 773/2004 rendelet 14. cikke (6) bekezdésének *megfogalmazása* szerint a személyeket külön-külön, vagy a megjelenésre felkért más személyek jelenlétében *lehet* meghallgatni, tekintettel a vállalkozásoknak üzleti titkaik és más bizalmas információik védelméhez fűződő jogos érdekeire. Ez több, mint egy egyszerű felhatalmazás, de nem kötelezettséget, hanem csak egy választási lehetőséget jelent. A rendelet 14. cikke (6) bekezdésének második mondata alapján ez a választás attól függ, hogy a Bizottság hogyan értékeli a vállalkozásoknak üzleti titkaik és más bizalmas információik védelméhez fűződő jogos érdekét.

56. Értelmezésem szerint a fellebbezők azt állítják, hogy ebben a tekintetben a lehetőséget kötelezettségként kell értelmezni. Ugyanakkor amellett, hogy ésszerűtlen, ez az érv több ok miatt sem elfogadható.

57. Először is, ha *összefüggéseiben* nézzük a 773/2004 rendelet 14. cikkének (6) bekezdését, az megerősíti azt az álláspontot, hogy a *zárt* meghallgatás tartásáról való döntés a meghallgatási tisztviselő mérlegelési jogkörébe tartozik. A 773/2004 rendelet 14. cikkének (7) bekezdése szerint a meghallgatási tisztviselő azoknak a feleknek, akikhez kifogásközlést intéztek, a panaszosoknak, a meghallgatásra meghívott más személyeknek *lehetővé teheti*, hogy kérdéseket tegyenek fel a meghallgatás során. A 773/2004 rendelet 14. cikkének címe („A szóbeli meghallgatások lefolytatása”) is azt sugallja, hogy a 14. cikk fő célja olyan szabályok megfogalmazása, amelyek elősegítik a szóbeli meghallgatások zökkenőmentes lefolytatását, aminek az a velejárója, hogy a meghallgatási tisztviselőnek mérlegelési jogkörében kell dönteni. Ezzel szemben, amikor a vállalkozásoknak konkrét

20 — Ugyanakkor ez nem akadályozta meg a Bizottságot először is annak megállapításában, hogy a fellebbezők elismerték, hogy a Degussának tudnia kellett arról, hogy a fellebbezők a Degussára nézve kedvezőtlen módon válaszoltak a kifogásközlésre, másodszor pedig, hogy a Degussának azon okokról is tudnia kellett, amelyek alapján a fellebbezők azt állították, hogy a Degussa a távolból irányította az SKW-t, ez pedig kételyeket ébresztett az információk Degussával szembeni bizalmas jellegével kapcsolatban.

21 — Eltekintve attól az esettől, ha teljes egészében lemondanak a meghallgatáshoz való jogról, nincs *nem zárt* meghallgatáshoz való jog sem.

jogokat biztosítanak (vagy a meghallgatási tisztviselővel szemben konkrét kötelezettséget támasztanak), ez világosan kitűnik magából a megfogalmazásból, így például a 773/2004 rendelet 12. cikkének (1) bekezdése vagy 14. cikke esetében, amennyiben ez utóbbi több alkalommal mérlegelési lehetőséget nem hagyó megfogalmazást tartalmaz. Nem valószínű, hogy ez a véletlen műve.

58. Továbbá, a 773/2004 rendelet *célja* sem sugallja azt, hogy a *zárt* meghallgatáshoz való jog fennáll. Emlékeztetnék arra, hogy az 1/2003 rendelet 33. cikke (1) bekezdésének c) pontja alapján a 773/2004 rendelet célja gyakorlati intézkedések megállapítása annak érdekében, hogy a Bizottság az általa lefolytatott eljárás alá vont vállalkozások *meghallgatására lehetőséget biztosítson* a Bizottság által kifogásolt kérdésekkel kapcsolatban, és a Bizottság csak olyan kifogásokra alapozza végleges határozatát, amelyekre az érintett felek *megtehették észrevételeiket*. Ezzel ellentétben a rendeletnek nem célja az, hogy a vállalkozásokat ténylegesen meg is hallgassák (nem is szólva a személyes meghallgatásokról) – ezt a vállalkozásoknak döntően maguknak kell indítványozniuk. Ezenkívül, mint már említettem, a *zárt* meghallgatáshoz való jog hiánya az alapvető jogok szempontjából problémamentesnek tűnik (lásd a fenti 49. pontot). Hozzáteszem azt is, hogy preferencia kérdése, nem pedig jogkérdés az, hogy a fellebbezők az írásbeli meghallgatásnál hatékonyabbnak gondolják a szóbeli meghallgatást.

59. Általánosabban fogalmazva, a Bizottság előtti eljárásban szerepet játszik egy íratlan elv, miszerint a *zárt* meghallgatás tartásáról való döntés a meghallgatást végző pártatlan szerv hatáskörébe tartozik (amelyet saját hatáskörében vagy kérelemre rendelhet el). Amint az a Bíróság számára is egyértelmű, az uniós bíróságok előtti eljárásokban a *zárt* meghallgatásról való döntés nem a felek, hanem az ítélkező testület hatáskörébe tartozik.[22] Ugyanez érvényes az EJEB előtti szóbeli meghallgatásokra is.[23] Emellett arra is szeretnék emlékeztetni, hogy a bírósági eljárásokban a *felek részvétele nélkül zajló zárt* meghallgatás – vagyis az ítélkező testülettel egyedül töltött idő – kifejezetten rendkívüli jellegűnek minősül.[24]

60. Ugyanakkor e szokatlan forgatókönyv a jelenleg vizsgált ügy szempontjából nem releváns, mivel feltétlenül szem előtt kell tartani, hogy a Bizottság előtti eljárás közigazgatási jellegű, továbbá hogy ez az intézmény nem ítélkező testület. Ez az eljárás legfeljebb az érintett fél és a Bizottság közötti *inter partes* eljárásnak, semmint az adott jogsértésben való részvétellel gyanúsított magánszemély felek közötti kontradiktórius eljárásnak minősíthető. Ennek egyik következménye például az, hogy a Bizottságnak nem kell lehetővé tenni a felek számára, hogy egymás tanúit meghallgassák, és elemezzék egymás nyilatkozatait a vizsgálati szakaszban[25] (illetve ugyanezzel a logikával az *inter partes* szakaszban). Ugyanakkor ez azt is jelenti, hogy a Bizottság csak olyan versenyjogi jogsértésekkel kapcsolatban szabhat ki bírságot, amelyekre a felek észrevételt tehettek. Abban az esetben tehát, ha egy fél olyan bizalmas információt kíván nyilvánosságra hozni, amellyel a közigazgatási eljárásban érintett másik felet vádolhat, számomra magától értetődőnek tűnik, hogy ha a Bizottság erre az információra szeretne hivatkozni, akkor kiegészítő kifogásközlést kell intéznie a másik félhez[26] (azzal, hogy a Bizottság nem köteles további kifogásokat „üldözni”). Ennek következtében a jelen esetben nem kellett figyelembe venni a Degussa érdekeit: amennyiben a Bizottság a Degussát el akarta volna marasztalni a fellebbezők információi alapján, további kifogásközlést kellett volna tennie. Ennélfogva téves a meghallgatási tisztviselőnek a Törvényszék által helybenhagyott indokolása, amely alapján elutasította a *zárt* meghallgatás tartását.[27]

22 — Lásd a Bíróság alapokmányának 31. cikkét; a Bíróság eljárási szabályzatának 79. cikke (1) bekezdését; a Törvényszék eljárási szabályzatának 109. cikkét; a Közszolgálati Törvényszék eljárási szabályzatának 63. cikke (2) bekezdését.

23 — Lásd az EJEB 2015. június 1-jei eljárási szabályzatának 63. cikkét; vö. A1. szabály (5) bekezdése.

24 — Lásd ebben az értelemben: *ZZ*-ítélet, C-300/11, EU:C:2013:363, 56. pont.

25 — Lásd ebben az értelemben: Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 200. pont.

26 — Lásd ebben az értelemben: LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet, T-128/11, EU:T:2014:88, 110. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat (helybenhagyta: LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet, C-227/14 P, EU:C:2015:258).

27 — Egyértelműen kellene látni azonban, hogy az indokolási kötelezettség és az érdemi indoklás két külön kérdés; lásd többek között: Hollandia kontra Bizottság ítélet, C-159/01, EU:C:2004:246, 65. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

61. A fenti általános megállapítások fényében nincs abban semmi meglepő, hogy a meghallgatási tisztviselő feladata annak eldöntése, hogy külön hallgassanak-e meg egy felet abban az esetben, amikor az indokoltnak tűnik, például valamely fél üzleti titkainak vagy más bizalmas információinak védelme érdekében. Az uniós tisztviselők kötelesek ezeket a titkokat tiszteletben tartani,[28] és amint említettem, a közigazgatási eljárást e célból megalkotott szabályok alapján folytatják le. Ugyanakkor, érdekes módon, a bizalmas információk szempontjából a 773/20004 rendelet 14. cikke (6) bekezdésének szövege nem tesz különbséget a *zárt* és a közös meghallgatás között.

62. Ez elvezet a következő ponthoz: a 773/2004 rendelet szövege egyáltalán nem támasztja alá azt az álláspontot, hogy az az információ, amely *zárt* – vagy, pontosabban megfogalmazva, *külön* – meghallgatáson hangzik el, automatikusan bizalmasnak minősül. Ez kizárólag attól függ, hogy mi hangzik el az adott meghallgatáson. Ellentétben a kifogásközlésre tett írásbeli észrevételek tekintetében előterjesztett bizalmas kezelés iránti kérelmekkel, amelyek *utólagos* értékelést igényelnek, a *zárt* meghallgatás tartása iránti kérelmet a Bizottságnak *előzetesen* kell értékelni a tekintetben, hogy az információ, amelyet a fél közölni akar, valóban bizalmasnak minősül-e. Ez azzal a veszéllyel jár, hogy a *zárt* meghallgatáson elhangzott nyilvánvalóan nem bizalmas információkat nem lehet jogszerűen visszatartani az iratbetekintést kérő többi féltől.

63. Így annak a félnek, akinek a *zárt* meghallgatás tartása iránti kérelmét elutasították, alaposan át kell gondolnia, hogy részt kíván-e venni a közös szóbeli meghallgatáson, és amennyiben igen, milyen nyilatkozatot tesz. Ez a fél nem köteles bizalmas információkat közölni a többi résztvevő előtt. Ehelyett a fél korábban, a kifogásközlésre adott válaszában írásban benyújthatja a Bizottságnak a bizalmas információkat, és kérheti azok bizalmas kezelését. Ez is kereskedelmi kockázattal járhat, de a körülményektől függően lehet, hogy a *zárt* meghallgatásnál jobb választásnak tűnik. Ennek megfelelően a közigazgatási eljárás biztosítja, hogy a felek dönthetik el, hogy benyújtják-e a Bizottság által bizalmasnak ítélt információkat, és amennyiben igen, szóban vagy írásban teszik meg (jóllehet kétségkívül nem az övék az utolsó szó a bizalmas jelleg eldöntésében). A meghallgatáshoz való jog gyakorlása tehát a felek részéről mindig kereskedelmi döntésekkel jár.[29] A jelen ügy ezt mutatja: a fellebbezők (érthető módon) elsőbbséget biztosítottak egy kereskedelmi célnak – gazdasági működőképesség – egy másik kereskedelmi céllal, vagyis az alacsonyabb bírság lehetőségével szemben.

64. Nyilvánvaló, hogy ha a Bizottság jogellenesen hoz nyilvánosságra információt, a fél az EUMSZ 268. cikk alapján jogosult kártérítési keresetet előterjeszteni.[30] Nagyon fontos azonban szem előtt tartani azt, hogy az esetlegesen jogellenesen nyilvánosságra hozott információ nem függ össze a meghallgatáshoz való jog gyakorlásával. Másképpen fogalmazva, a bizalmas információ jogellenes nyilvánosságra hozatala nem feltétlenül érinti a bírságot kiszabó bizottsági határozat érvényességét.

65. Végül, bár a *zárt* meghallgatás tartásáról való döntés a Bizottság mint közhatalmi szerv mérlegelési jogkörébe tartozik, ezt a mérlegelési jogkört jogszerűen kell gyakorolni. Jóllehet úgy vélem, hogy amennyiben a közigazgatási eljárás lefolytatása során kellően megindokolják, az uniós bíróságok ritkán bírálhatják felül érdemben a zárt meghallgatás tartásával kapcsolatos döntést, ez nem zárja ki a felülbírálat lehetőségét hatáskörrel való visszaélés, az indokolás elégtelensége (ideértve a válaszadás

28 — Lásd az EUMSZ 339. cikket; az 1/2003 rendelet 28. cikkét („Szakmai titoktartás”); valamint a 773/2004 rendelet 16. cikkét („A bizalmas információk azonosítása és védelme”).

29 — Ezt mutatja az, hogy a (13. pontban ismertetett) 2009. január 28-i levelükben a fellebbezők megjegyezték, hogy „kereskedelmi szempontok miatt lehetetlenné vált az ügyfeleink számára, hogy nyilvános meghallgatáson vitassák meg a Degussa szerepét”.

30 — Az elvvel összhangban lásd: Adams kontra Bizottság ítélet, 145/83, EU:C:1985:448.

hiányát is), helytelen ténybeli értékelés vagy akár nyilvánvaló mérlegelési hiba esetén.[31] Ugyanakkor eltekintve attól, hogy a Bizottságnak tiszteletben kell tartani a Charta 41. cikkében foglalt megfelelő ügyintézés elvét a *zárt* meghallgatásokkal kapcsolatos döntéshozatal során, a jelen ügyben nem szükséges e döntések bírósági felülvizsgálatának korlátait megvizsgálni.

66. Mindamellett a fentiekből az következik, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor a megtámadott ítélet 39. pontjában azt állapította meg, hogy a Bizottság feladata esetről esetre megfelelő egyensúlyt teremteni egyrészt az uniós versenyjogi szabályok megsértésével vádolt vállalkozásokat megillető védelemhez való jog védelmének célja, másrészt pedig a harmadik felek részéről a vizsgálat során az üzleti titkaik és egyéb bizalmas információik nyilvánosságra hozatalának megakadályozásához fűződő jogos érdek között.

67. Ez a téves jogalkalmazás azonban nem jelenti azt, hogy a fellebbezés első jogalapja megalapozott. A fellebbezők azon érve, hogy megilleti őket a *zárt* meghallgatás joga, ettől még ugyanolyan téves, és helyesen utasították el azt első fokon. Amint látni fogjuk, ugyanez lesz érvényes a jogalap további részeire is, amely a fellebbezés többi jogalapjával együtt megalapozatlan. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, amennyiben a Törvényszék valamely ítéletének indokolása az uniós jogot sérti, de rendelkező része egyéb jogi indokok miatt megalapozottnak bizonyul, a fellebbezést el kell utasítani.[32]

68. Mivel a fő kérdés tisztán jogi jellegű, azt javaslom a Bíróságnak, hogy a megtámadott ítélet 35–59., 62. és 63. pontjában szereplő téves indokolás helyett olyan indokolást adjon, hogy a versenyjogi szabályok megsértésének vizsgálata során a Bizottság előtti *zárt* szóbeli meghallgatáshoz való jog nem áll fenn. Ennek következtében el kellene utasítani azt az érvet is, hogy a Törvényszék jogellenesen értékelte prejudikálóan a bizonyítékokat, ennélfogva pedig el kellene utasítani a fellebbezőknek a fenti 50. pontban ismertetett első érvét.

ii) A fellebbezők által javasolt alternatív megoldások

69. A fellebbezők azt is állítják, hogy a Törvényszék nem járt el arányosan, amikor nem bírálta felül a Bizottságot amiatt, hogy nem fogadta el az általuk javasolt két alternatív megoldást. Emlékeztetőül: ezek az alternatív megoldások eredetileg azt a lehetőséget foglalták magukban, hogy a Degussa a 2008. év végét vagy az új beszállítói szerződés megkötését követően hozzáférhessen a fellebbezők által a *zárt* meghallgatáson kifejtett állásponthoz. Az említett szerződés megkötését követően a fellebbezők újabb szóbeli meghallgatás tartását kérték, amelyen a Degussa részt vehetett volna.

70. Az első alternatív megoldással kapcsolatban megjegyzem, amint azt fentebb megállapítottam, hogy a *zárt* szóbeli meghallgatáshoz való jog nem állapítható meg. Továbbá, ez a javaslat annál is érdekesebb, hogy a meghallgatáshoz való jog főszabályként nem adok-kapok kérdése. Nem a fellebbezők jogosultak eldönteni, melyik információ minősül bizalmasnak és melyik nem, mivel ez korlátozná a többi félnek a nem bizalmas információk hozzáféréséhez való jogát.

71. Az ezt követő javaslatot illetően úgy vélem, hogy a Törvényszék nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor a megtámadott ítélet 61. pontjában megállapította, hogy a közigazgatási eljárás megfelelő lefolytatása érdekében szükség van a határozat ésszerű időn belül történő elfogadására, ezért az újabb szóbeli meghallgatáshoz való jog nem állapítható meg. Ezt tükrözi a 773/2004 rendelet 10. cikkének (2) bekezdése is, amely szerint a Bizottság nem köteles figyelembe venni a kifogásközlésre adott

31 — Lásd: i. az Európai Parlament előtti petíció benyújtásához való joggal kapcsolatban: Schönberger kontra Parlament ítélet, C-261/13 P, EU:C:2014:2423, 23. és 24. pont; ii. egy állítólagos dömpingellenes magatartással kapcsolatban benyújtott és a Bizottság által elutasított panaszokkal kapcsolatban: Automec kontra Bizottság ítélet, T-24/90, EU:T:1992:97, 71–79. pont, továbbá iii. egy tagállammal szemben kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárás megindítását elutasító bizottsági határozatok megsemmisítése iránti keresetekkel kapcsolatban: Ruipérez Aguirre és ATC Petition kontra Bizottság végzés, C-111/11 P, EU:C:2011:491, 11–13. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

32 — Lásd: FIAMM és társai kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-120/06 P és C-121/06 P, EU:C:2008:476, 187. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

válaszok benyújtására megállapított határidő lejárta után beérkezett írásbeli beadványokat. A fellebbezők lehetőséget kaptak álláspontjaik szóbeli ismertetésére (amelynek során, hozzáteszem, a felszólalási idejüket meghosszabbították arra az esetre, ha elő kívánnák adni a *zárt* meghallgatáson előadni tervezett álláspontjukat). A meghallgatáshoz való jog arra szolgál, hogy a vállalkozásoknak lehetőséget biztosítson a meghallgatásra, nem pedig szükségképpen arra, hogy az általuk legmegfelelőbbnek tartott időpontban hallgassák meg őket.

72. Végül, amint azt a Törvényszék helyesen megállapította, a meghallgatási tisztviselő lehetővé tette a fellebbezőknek további írásbeli észrevételek benyújtását. Ez összhangban van a jelenlegi gyakorlattal.[33] A fellebbezőknek tehát számos lehetőségük volt, hogy – szóban is – ismertessék álláspontjukat.

73. A fentiek alapján véleményem szerint el kell utasítani azt a kifogást, hogy a Törvényszék a fellebbezők szóbeli meghallgatáshoz való jogával kapcsolatban megsértette az arányosság elvét, és ezáltal a fellebbezést is el kell utasítani.

d) Egyéb észrevételek: a fellebbezők eljárási jogai megsértésének következményei

74. Amennyiben a Bíróság – az álláspontommal ellentétesen – azt állapítja meg, hogy a fellebbezőket megilleti a *zárt* meghallgatáshoz való jog, a következő észrevételeket teszem.

75. Az ítélkezési gyakorlat szerint a védelemhez való jog megsértésére akkor kerülhet sor, ha valamely, a Bizottság által elkövetett szabálytalanság alapján fennáll a lehetősége annak, hogy az általa lefolytatott közigazgatási eljárás más eredményre vezethetett volna. Egy vállalkozás nem akkor támasztja alá, hogy a jogsértésre sor került, ha azt bizonyítja, hogy a Bizottság határozatának tartalma más lett volna, *hanem akkor, ha azt bizonyítja megkövetelt módon, hogy a szabálytalanság hiányában jobban biztosíthatta volna védelmét.*[34]

76. Igaz, nem mindig könnyű megállapítani a jogsértés megtörténtét.[35] Ennek számos oka lehet, például a fellebbezés jogalapjának – részben vagy egészben való – elfogadhatatlansága, vagy egyszerűen csak az, hogy nem tártak fel téves jogalkalmazást.[36] Ezzel szemben, ha az eljárási szabálytalanság egyértelmű, a Bíróság részletesen megvizsgálja a Törvényszék értékelését azzal kapcsolatban, hogy amennyiben a vállalkozás a szabálytalanság hiányában jobban biztosíthatta volna-e a védelmét, adott esetben hatályon kívül helyezi azt.[37] Mindezt pedig helyesen teszi, mivel fontos, hogy a bizonyítási teher ne legyen túl magas szintű, továbbá hogy a nem egyértelműen bizonyított tényeket a felperes vállalkozás javára értékeljék.[38]

77. Pusztán az érvelés kedvéért: megkérdőjelezhetőnek találom, hogy a bizonyítási tehernek miért kellene az érintett vállalkozásra hárulnia. Végtére is az intézmények jogi aktusaihoz fűződő jogszerűség vélelmének nem kellene korlátlannak lennie. Ha egyszer a felperes vállalkozás bizonyította, hogy a bizottsági határozat eljárási hibában szenved, ennek a vélelemnek nem kellene továbbra is fennállnia. Ehelyett a *Bizottságnak kellene* bizonyítania, hogy az eljárási szabálytalanság nem befolyásolta a határozat tartalmát.

33 — Lásd: az Európai Bizottság Elnökének 2011. október 13-i határozata a meghallgatási tisztviselő egyes versenyjogi eljárásokban meglévő feladatáról és megbízatásáról, 12. cikk (4) bekezdés (HL L 275., 29. o.).

34 — Lásd: Thyssen Stahl kontra Bizottság ítélet, C-194/99 P, EU:C:2003:527, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

35 — Lásd például: SGL Carbon kontra Bizottság ítélet, C-308/04 P, EU:C:2006:433, 97. és 98. pont, iratbetekintési jog megsértésével kapcsolatos kifogás.

36 — Lásd uo.: 95. és 96. pont.

37 — A Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware kontra Tanács ítéletben, C-141/08 P, EU:C:2009:598, a Bíróság nem értett egyet Sharpston főtanácsnok indítványával (EU:C:2009:307), és hatályon kívül helyezte a Törvényszék ítéletét, amely az észrevételek benyújtására előírt 10 napos határidő Bizottság általi megsértése ellenére kizárta annak lehetőségét, hogy a dömpingellenes eljárás más eredménnyel zárulhatott volna (lásd különösen a 88., 94., 96. és a 102–104. pontot). A végleges intézkedésekre vonatkozó javaslatnak a határidő lejárta előtt a Tanács részére történő megküldése azt jelenti, hogy a vállalkozást egyáltalán nem hallgatták meg.

38 — Ezzel összhangban lásd: Craig, P., EU Administrative Law, 2. kiadás, Oxford, 2012., 333. o.

78. A fellebbezők elmulasztották konkrétan megjelölni, hogy a közigazgatási eljárás milyen módon vezethetett volna más eredményre. Mindazonáltal a megtámadott ítélet, valamint a fellebbezők (az elsőfokú és a fellebbezési eljárásban benyújtott) beadványai alapján a fellebbezők úgy vélték, hogy a *zárt* meghallgatás lehetővé tenné számukra, hogy megpróbálják meggyőzni a Bizottságot arról, hogy a Degussa szerepe miatt a szóban forgó jogsértésért nem felelősek, vagy legfeljebb csak kisebb mértékben tehetők felelőssé. A meghallgatás megerősítette ezt az állítást.

79. Álláspontom szerint abból a szempontból, hogy valamely fél jobban biztosíthatta volna-e védelmét, különbség áll fenn aszerint, hogy ezt mihez képest vizsgáljuk: egyrészt ahhoz képest, ha az ügy összes iratához hozzáférhetett volna, másrészt pedig ahhoz képest, ha *zárt* meghallgatást biztosítottak volna számára. Míg a jogellenesen visszatartott dokumentumok jelentőségét lehet *utólag* értékelni,[39] addig a *zárt* meghallgatás jelentőségét nem: lehetetlen teljes bizonyossággal megállapítani, hogy valójában mi zajlik ezeken a meghallgatásokon. Annak sincs semmi akadálya, hogy egy ilyen meghallgatáson valamely fél egyéb olyan releváns bizalmas információt nyújtson be a Bizottsághoz, amelyre korábban nem hivatkozott. Ha tehát fennáll a Bizottság előtti *zárt* meghallgatáshoz való jog, és ha csak egyetlen alkalommal tartottak szóbeli meghallgatást – mint a jelen esetben is –, akkor azt a felet, aki jogosult lett volna erre, de megfosztották ettől, *nem lehet úgy tekinteni, mint akit egyáltalán meghallgattak*.[40] Annak érdekében, hogy az igazság érvényre juttatása látható legyen, megjegyzem, hogy egyáltalán nem győz meg az olyan prejudikáló okfejtés megerősítésén alapuló elgondolás, amely szerint azért nem tartanak *zárt* meghallgatást, mert az úgysem segíthette volna a felet.

80. Ezen túlmenően nem lenne elegendő, ha a *zárt* meghallgatás lehetőségétől megfosztott félnek ellensúlyozásként újabb írásbeli beadvány benyújtásának lehetőségét biztosítanák. Az írásbeli beadvány ugyanis nem helyettesítheti a *zárt* meghallgatást, ha arra a felek jogosultak.

81. Ez pedig elvezet az utolsó gondolatomhoz: nem fogadom el, hogy bármilyen módon a fellebbezők terhére értékeljék azt, hogy nem fellebbezték meg a Törvényszéknek a megsemmisítés iránti ötödik jogalap második részével kapcsolatban tett megállapításait, amely a Degussa szerepe miatt az enyhítő körülmények feltételezett fennállására vonatkozott. A fellebbezés mellőzése nem jelent elismerést. Ezenkívül az egyetlen dolog, amelyet a Bíróságnak meg kell állapítani, az az, hogy a fellebbezők bizonyították-e azt, hogy *zárt* meghallgatás tartása esetén jobban biztosíthatták volna a védelmüket.

82. Véleményem szerint ez a helyzet áll fenn. Ennélfogva, amennyiben a Bíróság szerint a fellebbezőket megilleti a Bizottság előtt a *zárt* meghallgatáshoz való jog, a megtámadott ítéletet lényeges eljárási szabály, azaz a 773/2004 rendelet 14. cikke (6) bekezdésével összefüggésben értelmezett 12. cikke (1) bekezdésének megsértése miatt hatályon kívül kellene helyezni. Mivel a Bíróság kellő információval rendelkezik ahhoz, hogy az első fokon előterjesztett keresetről döntést hozzon, az elsődleges kérelemmel összhangban a vitatott határozatot is meg kellene semmisíteni.

83. Álláspontom azonban továbbra is az, hogy a fellebbezőket egyáltalán nem illette meg ilyen jog, ezért a fellebbezést el kell utasítani.

VI – Költségek

84. Az eljárási szabályzat 184. cikkének (2) bekezdése alapján, ha a fellebbezés megalapozatlan, a Bíróság határoz a költségekről. Az eljárási szabályzat 138. cikkének (1) bekezdése – amely az eljárási szabályzat 184. cikkének (1) bekezdése alapján alkalmazandó a fellebbezési eljárásra is – alapján a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte.

39 — Lásd például: Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582, 649–688 pont.

40 — Ebben az összefüggésben a helyzet hasonló a Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware kontra Tanács ítélethez, C-141/08 P, EU:C:2009:598.

85. A fellebbezőket, mivel pervesztesek lettek, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

VII – Végkövetkeztetések

86. A fenti megfontolások alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy:

– utasítsa el a fellebbezést;

– a fellebbezőket kötelezze a költségek viselésére.